

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI KEELE OSAKOND

Kätlin Plakso

Eestlaste suhtumisi vene keele kasutamisse ja õppimisse ning nende
teadmisi kakskeelsuse kohta

Bakalaureusetöö

Juhendaja professor Martin Ehala

Tartu 2013

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Varase kakskeelsuse head ja halvad mõjud ning hariduskeele valik pere keelepoliitikas.....	7
1.1. Pere keelepoliitika.....	7
1.2. Varane kakskeelsus ning selle head ja halvad mõjud.....	8
1.3. Hariduskeele valik pere keelepoliitikas.....	12
1.4. Eelnevad uurimused.....	13
2. Meetodi kirjeldus.....	15
2.1. Kvantitatiivne uurimismeetod.....	15
2.2. Elektrooniline küsitlus.....	15
2.3. Andmeanalüüsi meetod.....	16
3. Materjali analüüs.....	17
3.1. Vastajatest.....	17
3.2. Analüüsi tulemused.....	18
Kokkuvõte.....	32
Kirjandus.....	34
Estonians attitudes towards learning and using Russian and their knowledge of bilingualism. Summary.....	37
Lisad.....	39

Sissejuhatus

2011. aasta rahvaloenduse andmetel elab Eestis 321 198 venelast, mis teeb neist suurima rahvusgrupi eestlaste järel (24,8% rahvastikust). Tallinnas on venelasi koguni 36,8% linnarahvastikust. Vene emakeelega inimesi elab Eestis 383 062 (29,6% rahvastikust).

Seega on mõisteta, et Eestis on lasteaedu ja koole, kus on õppekeeleks vene keel. Eestis on 62 vene õppekeelega gümnaasiumi ning 79 põhikooli. Tallinna 154 lasteaiast 30-s on õppekeeleks ainult vene keel; 22-s on nii eesti kui ka vene keele rühmi. Tartu 31 munitsipaallasteaiast on kaks ainult vene õppekeelega ning kolm nii vene kui ka eesti õppekeelega. Pärnus on kaks vene ja eesti keelega lasteaeda ning üks lasteaed, kus õppetööks kasutatakse ainult vene keelt. Kahes koolis on kasutusel lisaks eesti keelele ka vene keel. Võru linnas pole ühtegi vene keelega lasteaega ning suleti ka viimane vene keele õppekeelega (Võru Vene Põhikool) kool. Ida-Virumaal on 34 lasteaeda, mis on vene õppekeelega ning 11 lasteaeda on nii eesti kui ka vene õppekeelega. Lasteaedu on Eestis kokku 493 ja üldhariduskoole 522.

Viimasel aastal on meedias tõusnud teemaks eestlaste lasteaiakoha valikud, eeskätt lapse panek venekeelsesse lasteaeda või ka kooli. Alguse sai avalik arutelu pärast ettevõtja Urmas Sõõrumaa väljaõeldut, et pani oma tütre vene kooli. Mitu tuntud inimest kirjutas Postimehe arvamuskülgedel oma vaatepunktidest sellel teemal. Sergei Metlevi (MTÜ Avatud Vabariik) arvates ei tohiks vene keele õppimine erineda teiste võõrkeelte õppimisest ning et see, kui õpitakse üksteise keelt, ainult kiirendaks eestlaste ja venelaste lõimumist. (Metlev 2012) Vabadusvõitleja Enn Tarto arvab, et eesti lapse koht ei ole venekeelses lasteaias ning et vene keel ei tohiks olla teistest keeltest erineval positsioonil (Tarto 2012). Psühholoog Marianna Drozdova leiab, et lapse arengut arvesse võttes on vene lasteaed eesti lapsele väga kasulik nii keele kui kultuuri mõttes (Drozdova 2012).

Aruteludest lähtuvalt tekkis küsimus, et mida eestlased vene keelest veel arvavad. Bakalaureusetöö eesmärgiks on leida vastused küsimustele seoses eestlaste suhtumisega vene keele kasutamisse ja õppimisse. Soovitakse teada, kui oluliseks peavad eestlased vene keele õppimist ja kasutamist, kas nad kaaluksid varianti panna oma lapse vene kooli või lasteaeda ning kui nad on nii teinud, siis mis põhjustel. Ka püütakse teada saada eestlaste teadmisi kakskeelsusest.

Bakalaureusetöö peamised hüpoteesid on seotud haridustaseme ja elukohaga. Arvatakse, et need inimesed, kellel on kõrgharidus, omavad positiivsemaid vaateid vene keele kasutamisele ja õppimisele. Kõrgharidusega inimestel arvatakse olevat avaram ja avatum mõtteviis ning sellest tulenevalt ka vähemnegatiivne suhtumine vene keelde. Hüpoteesiks on ka see, et Tallinna inimesed peavad vene keele õppimist olulisemaks kui Lõuna-Eesti inimesed. Hüpotees tuleneb sellest, et Harjumaa elanike seas on muukeelseid tunduvalt rohkem kui Lõuna-Eestis. Seega saadakse Tallinnas rohkem aru vene keele vajadusest igapäevaelus. Bakalaureusetöö kolmas hüpotees on seotud kakskeelsusega. Hüpoteesiks on, et Eesti inimesed teavad kakskeelsuse kohta pigem vähe või valesti. Kuigi üleilmastumise tõttu on üha enam rahvusvahelisi perekondi, siis kakskeelsusega ei puututa tihti kokku. Viimane püstitatud hüpotees on, et eesti lapsi panevad vanemad vene lasteaedadesse lasteaiakohtade vähesuse tõttu.

Uurimuse jaoks viidi 2013. aasta alguses läbi elektrooniline küsitlus, millele vastas 134 inimest. 4 neist on lapsevanemad., kelle laps käib või käis vene lasteaias.

Meetodina kasutab autor kvantitatiivset uurimismeetodit, andmed koguti elektroonilise küsitlusega. Tulemusi analüüsiti programmiga IBM SPSS Statistics 20. Kuue küsimuse analüüsimiseks kasutas autor sisuanalüüsi.

Bakalaureusetöö esimeses peatükis annab autor ülevaate keelepoliitika keeleplaneerimise valdkonda kuuluvast pere keelepoliitikast, seejärel kakskeelsusest ning hariduskeele valikust peres. Tutvustatakse eelnevaid uurimusi keelehoiakute kohta, peamiselt keskendutakse vene keelele.

Teine peatükk tutvustab uurimuse metoodikat. Kirjeldatakse uurimismeetodit; selgitatakse, miks valiti uurimuse läbiviimiseks elektronküsitlus ning kellele see oli suunatud; tutvustatakse andmeanalüüsi meetodit.

Andmeanalüüsi tulemustele keskendub kolmas peatükk.

1. Varase kakskeelsuse head ja halvad mõjud ning hariduskeele valik pere keelepoliitikas

Selles peatükis tuuakse ülevaade pere keelepoliitikast üldiselt; seejärel tutvustatakse kakskeelsust ning tuuakse välja selle head ja halvad küljed; viimane osa keskendub hariduskeele valikule.

1.1. Pere keelepoliitika

Keelepoliitika koosneb kolmest valdkonnast. Esimene osa on keelekasutajate keelega seotud väärtused, nende ideoloogiad ning arvamused keelest. (Spolsky 2012: 5) Need tekivad ja arenevad läbi erinevate kogemuste, suhtluse ning suur mõjutaja on ka keskkond, eriti sotsiaalne keskkond (Garrett 2010: 22). Teine valdkond on tegelikud praktikad, mida kasutatakse seoses keelega. See hõlmab erinevate keelendite valikut; kuidas kasutatakse pause, millised on reeglid; kuidas erinevate inimestega suhtlemine erineb suhtlemisest teistega ning mida iseäralikku kasutatakse suhtluses. Kolmas osa on keeleplaneerimine, mille sisuks on see, et keegi mõjutab või üritab sihilikult mõjutada teise keelekasutaja keelevalikuid ning praktikaid. (Spolsky 2012: 5)

Pere keelepoliitika kuulub viimasesse valdkonda. Selle sisuks on peresisene keelekasutus: mis keeles suheldakse, kes on planeerija-mõjutaja ning kuidas nende otsusteni jõutakse (Fogle jt 2008: 907). Sihilik keeleplaneerimine peres on see, kui vanem pereliige teadlikult kontrollib sotsiolingvistilist keeleruumi. Autoriteet valib ühe keele, mida ta kasutab teiste pereliikmetega suheldes. Sihilik keeleplaneerimine võib olla ka olukord, kui lapse keelt ei suunata ega parandata üldse. (Spolsky 2009: 16-17)

Enamasti pere keelepoliitikas sihilikku planeerimist ei toimu. Keelel on peres nii-öelda

nähtamatu mõju. On tavaline, et laps hakkab loomulikult ilma sunnita rääkima sama keelt mis vanemad (Spolsky 2012: 351). Ebatõenäoline on olukord, kus kõik pereliikmed räägivad üht keelt, kuid laps hakkab rääkima teises keeles (Spolsky 2009: 29). Kui vanematel on erinevad emakeeled, siis tõenäoliselt kasvab laps kakskeelseks (Spolsky 2012: 351). See on enimlevinud keeleplaneerimise variant peres (Spolsky 2012: 353). Erinevate inimestega kasutab laps sel juhul ka erinevaid keeli (Spolsky 2009: 18). Juhul kui vanematel on erinev keelepäritolu, kuid omavahel suhtlevad kolmandas keeles, peavad nad otsustama, kas lapsest saab kolme keelt emakeele tasemel valdav laps (Spolsky 2009: 15). Levinud on ka variant, et laps räägib lisaks oma emakeelele ka teist keelt, mida vanemad ise ei pruugi üldse kasutada, vaid kasutab seda koolis, sõpradega, hooldajaga rääkides (Spolsky 2009: 17). Need kõik on keeleplaneerimise tulemusel tehtud otsused.

Vanematel on seega peamine vastutus lapse keele omandamisel. Oluline pole seejuures mitte ainult keele valik, vaid ka asukoha valik. Naabruskond ning lasteaed või kool võib lapse keele valikut ning selle omandamist mõjutada. (Spolsky 2009: 19) Eestis võib autori arvates naabruskonna või kooli mõju ilmned peamiselt piirkondades, kus elab rohkesti muukeelseid nagu Ida-Virumaa või Harjumaa. Just vanemate elukohavalik mõjutab seda, kellega laps läbi käib ning mis keelt sealse piirkonna inimesed rohkem kasutavad. Suhtluse käigus võib lastel tekkida eelistusi ka keele osas ning kui laps kasutab lisaks emakeelele ka teist keelt, siis ka keskkonna tõttu võib laps hakata eelistama teist keelt.

1.2. Varane kakskeelsus ning selle head ja halvad mõjud

Individuaalne bilingvism ehk kakskeelsus on kahe keele emakeele tasemel oskamine (Bavin 2009: 380). Sageli kasutatakse mõistet *bilingvism* ka rohkem kui kahe keele oskamise puhul (Myers-Scotton 2006:2).

Kakskeelsus on väga levinud. Maailmas on üht keelt kõnelevaid inimesi vähem kui neid, kes on mitmekeelsed. (Myers-Scotton 2006: 2)

Kakskeelseteks ei peeta siiski kõiki, kes oskavad kõrgel tasemel või on õppinud mitut keelt (Myers-Scotton 2006: 2). Kakskeelne oskab mõlemat keelt nende kasutamisele pikemalt mõtlemata; oskab nii rääkida, kirjutada, lugeda kui ka kuulata-arusaada ning mõlema keele rääkimine on samasugune nagu sünnipärastel keelekasutajatel (Blanc 2000: 6).

Üks keel kahest või ka enamast keelest on tavaliselt emakeel. Kui kaks keelt omandatakse lapsena ning mõlemad esimese tasemel, siis sel juhul on lapsel kaks esimest keelt, kuid teised kakskeelsed üldiselt kahte keelt võrdsel tasemel ei oska. (Myers-Scotton 2006: 2-3)

Kakskeelseks võib saada mitmel viisil. Esimeseks võimaluseks on kaks keelt selgeks saada kodus (Baker 2006: 96), mida nimetatakse samaaegseks kakskeelsuseks (Elliot 2001: 173). Teiseks variandiks on teise keele omandamine väljaspool kodu: koolis, tänaval (Baker 2006: 96) ehk järjestikune kakskeelsus (Elliot 2001: 173). Viimane võimalus on keel selgeks õppida täiskasvanuna ning teha seda samuti kas koolis või teiste keelekasutajatega suheldes. (Baker 2006: 96). Kõige lihtsamalt saab inimene mitu keelt selgeks lapsena (Myers-Scotton 2006: 3). Seda seetõttu, et lapsena teist keelt omandades kasutab laps samu loomulikke, kaasasündinud mehhanisme, mida esimese keele omandamisekski (Bavin 2009: 379).

Varasel ehk lapsena omandatud kakskeelsusel on erinevaid vorme. Üheks tüübiks on kakskeelsus, mida omandatakse sünnist saati. Laps omandab kahte keelt samaaegselt ning valdab neid keeli täielikult, emakeele tasemel. Teine kakskeelsuse vorm on keele õppimine. Laps, kes on kodus omandanud ühe keele, õpib kas lasteaias või algkoolis juurde teise keele. Lasteaias teise keele õppimine võib sarnaneda teise keele kodus

omandamisele, kuna otsest õppimist ei pruugi toimuda, vaid keel omandatakse loomulikumul teel (Baker 2006: 97).

Ajalooliselt on domineerinud arvamus, et lapse kakskeelseks kasvatamine on halb ning mõjub arengule negatiivselt. Levinud on arvamus, et kui emakeele tasemel omandada juurde teist keelt, siis esimest keelt enam kõrgel tasemel ei osata. Ka arvatakse kahe keele korraga kasutamist olevat mõtlemist pärssivaks. Sellist mõtteviisi toetasid ka varased uuringud kakskeelsusest. (Baker 2006: 143-144) Nendel uuringutel esines mitu probleemi. Tihti uuriti kakskeelseid nende nõrgemas keeles või üldistati ühe vanusegrupi testide tulemusi kõigi kakskeelsete tulemusteks. (Baker 2006: 146) Alates Peali ja Lamberti 1962. aasta uurimusest on neid väiteid hakatud ümber lükkama ning kakskeelsuse häid mõjusid nägema (Baker 2006: 148).

Kakskeelse lapse mõtteviis võib erineda ühekeelse lapse omast. Mitmekeelne suudab näha rohkem erinevaid tahke, olla oma mõtlemises paindlikum ning originaalsem. Samuti oskavad mitmekeelsed luua rohkem seoseid tänu suuremale sõnavarale. (Baker 2006: 153), mis on positiivne mõjutegur. Kui võib arvata, et kakskeelse lapse sõnavara on suurem, sest ta oskab kahte keelt, siis ühekeelse lapse sõnavarast on kakskeelse lapse oma suurem ka ainult ühes keeles (Baker 2006: 154)

Kakskeelse lapse jaoks ei ole objekt ja objekti nimi alati üks ja sama. Kui ükskeelne laps seostab nime ja objekti, siis kakskeelse vabam mõtlemine ei loo alati kindlalt püsivaid seoseid. Keel on kakskeelse jaoks rohkem meelevaldne, samas kui ükskeelse jaoks on keel just sõnadega piiritletud. (Baker 2006: 155)

Kakskeelsetel lastel on suurem võimalus hakata varem lugema, sest lugema õppimiseks vajalik sümbolite-tähtede tundmine areneb kakskeelsetel kiiremini. Samuti õpivad nad

rutem selgeks numbrid, kuna nad suudavad end sundida midagi selgeks saama. (Baker 2006: 158)

Kakskeelsuse üks positiivne osa ongi kontroll ning kõrge tähelepanu igas olukorras. Kuna pidevalt on vaja ümber lülituda uuele keelele, siis on laps harjunud pideva pingega olla valmis kasutama üht või teist sõna ning seda erinevates situatsioonides ning erinevate inimestega. (Baker 2006: 158) Selline pidev erinevatesse keelesituatsioonidesse lülitumine mõjub ka kakskeelsete muudele suhtlusolukordadele. Nad oskavad aru saada kuulaja raskustest ning on oma suhtluses ettevaatlikumad, hoolivamad. Samuti saavad nad aru, mis hetkel mis sõnu kasutada- näevad suuremat konteksti mõju. (Baker 2006: 161-162)

Varane kakskeelsus võib kaasa tuua erinevate keelte segamise, mida võib esineda nii sõnade, lausete, tähenduste, tähtede puhul. Kõige rohkem ajatakse segamini nimisõnu. Keelte segamine võib tulla sellest, et lapsel ei ole veel mõlemas keeles piisavalt teadmisi ning laenavad teisest keelest kas siis sõnu, fraase, tähti. Ka võib segadus tulla sellest, et laps valib lihtsamad ja tuttavamaid sõnu. (Wei 2007: 321–325)

Vanemad ise peavad oma otsust lapsi kakskeelseks kasvatada õigeks. Kendall A. Kingi ja Lyn Fogle uurimus, kus küsitleti 24 perekonda, kes kasvatavad oma last nii hispaania kui ka inglise keelt rääkivateks, näitab, et kõik osalenud vanemad peavad kakskeelsust plussiks ning kasulikuks. (2006)

Populaarteaduslikest uurimustest tuleb välja, et kakskeelsus on pigem positiivne. Kakskeelse lapse keeletaju on rohkem arenenud ning teisi keeli tulevikus on lihtsam juurde õppida, sest esimesi keeli õpitakse loomulikus keskkonnas ja päriselt toimuvates situatsioonides. Ka on kakskeelsed lapsed tolerantsemad teiste kultuuride ja keelte

suhtes, kuna keel ja kultuur on tugevalt seotud. Enimkardetumaks kakskeelsusega seotud probleemiks peetakse mõistemoodustiste vaegarengut. Laps ei pruugi mõista, miks ta peab kord kasutama sama asja ütlemiseks üht ja teinekord teist sõna. Segadus võib tekitada püsivad kahjususi nagu poolkeelsus (suutmatus end kummaski keeles väljendada) ning muud kõnehäired. Kakskeelsust peetakse üheks kogelemise põhjustajaks ning ka düsgraafia esilekutsujaks.

Kakskeelsus nõuab tähelepanu ning tööd nii lapselt kui lapsevanematelt, ent kokkuvõtlikult võib öelda, et kakskeelsust ei saa pidada negatiivseks. Kakskeelsusest on lapse kognitiivsele mõtlemisele palju kasu, lisaks on nad avatumad nii keeleliselt kui ka kultuuriliselt. Üha globaliseeruvamas maailmas on mitme keele kõrgel tasemel oskamine samuti hinnatud.

1.3. Hariduskeele valik pere keelepoliitikas

Hariduskeele valik on osa keelepoliitikast. Üldisemas mõttes tähendab see keele valikut, milles haridust anda ning tavaliselt on selleks mõni normitud, prestiižne keel. Hariduskeele valikuga tegelevad erinevad riiklikud institutsioonid. (Hornberger 2008: 3)

Hariduskeelt ei valita ainult riigis, vaid valik võib olla ka perekonnas. Kui peres kasutatakse ainult ühte keelt, siis võib ju arvata, et hariduskeele valik on lihtne. Tänapäeval aga on peresid, kes otsustavad lapse panna lasteaeda, kus õppekeeleks on keel, mida nad ise ei kasuta.

Mitmekeelse lapse vanematel on hariduskeele valikuks nii mitme keelega kooli, kui paljusid laps räägib. Vanemad peavad endale selgeks tegema, kas nad tahavad, et nende laps käiks mitmekeelses koolis või ainult ühe keelega koolis ning et kas laps võiks osata

mitut keelt aga olla ka mitmes keeles hariduse saanud. Seega valik on veelgi keerulisem.

Kooli või lasteaia valik on oluline, sest keel, mida laps kasutab oma koolikaaslastega või hariduse omandamiseks, on väga suure mõjuga lapse eelistatuma keele valikule. (Spolsky 2012: 357).

Kui kakskeelse lapse vanemad valivad riigi enamuskeele kooli, ei pruugi see olla parim valik, kuna ühe keele pidev kasutamine väljaspool kodu jätab teise keele varju ning teises keeles ainult vanematega suhtlemine võib jääda väheseks. Ka keelelaagritest või lühikursustest ei piisa keeleoskuse säilitamiseks. Seetõttu kasutavad paljud vanemad võimalust panna laps vähemuskeele kooli või lasteaeda. (Spolsky 2012: 358)

On tavaline, et vanemad panevad lapse, kes räägib vanematega vähemuskeelt, enamuskeele haridusasutusse. See paneb vanematele suurema pinget kodus teist keelt arendada. Kui mõlemad vanemad räägivad erinevaid vähemuskeeli ja laps on enamuskeele koolis, siis vanemad peaksid kodus veelgi rohkem tööd tegema, et lapse kodused keeled ei jääks tagaplaanile. Kasulik on näiteks lugemine nii, et mõlemad vanemad loevad lapsele oma keeles. (Spolsky 2012: 359-360)

Lisaks eelnevatele valikutele on võimalus laps panna ka mitmekeelsesse haridusasutusse, kus haridust (või mõningaid aineid) antakse mitmes keeles. See ei võrdu keeleõppetundidega. (Hornberger 2008: 20)

1.4. Eelnevad uurimused

Eesti tudengite hoiakuid vene keele kõnelejate suhtes uuris oma bakalaureusetöös 2011. aastal Nina Engman. Tema uurimusest tuli välja, et hoiakud venelaste suhtes on neutraalsed, kuid soomlastesse ja rootslastesse suhtuti positiivselt. Üldiselt arvasid tudengid venelastest seda, et nad on ülbed, kuid koostöövalmid.

2003. aastal uurisid Martin Ehala ja Katrin Niglas koolinoorte keelehoiakuid. Uurimuse sisuks on saada teada, mis olukordades eelistab eesti noor inglise ning mis olukordades eesti keelt. Uurimusest selgus, et eesti õpilased väärtustavad eesti keelt, kuid ei ole väga kindlad selle tulevikus. (Ehala, Niglas 2004)

2011. aastal korraldati uurimust Anni Tammemägi magistritöös. Tulemused näitavad, et inglise keele kasutamise populaarsus on kasvamas. Eesti keelt väärtustatakse jätkuvalt, kuid inglise keele kasutamist ja oskamist peetakse väga oluliseks ning vajalikuks. (Ehala, Tammemägi 2012)

24–26-aastaste eesti noorte keelehoiakuid uuris oma bakalaureusetöös 2012. aastal Liisa Veerla, kelle uurimuse eesmärgiks oli teha võrdlus Martin Ehala ja Katrin Niglase 2003. aastal tehtud uurimusega. Vastajate vanuseklassi määratluse tuleneb sellest, et tollal gümnasistid olnud vastajad on nüüdseks 24–26-aastased noored. Tulemused näitavad, et inglise keelt kasutatakse sageli ning et vajadusel ollakse nõus eesti keele kasutamisest loobuma. (Veerla 2012)

2. Meetodi kirjeldus

Selles peatükis toob autor ülevaate kasutatud uurimismeetodist, andmete kogumiseks kasutatud elektroonilisest küsitlusest.

2.1. Kvantitatiivne uurimismeetod

Kvantitatiivne uurimismeetod on meetod, mille peamiseks sisuks on arvud ning nende kasutamine. Tegutsemine arvudega annab võimaluse erinevaid tulemusi võrrelda, järjestada ning teha statistikat, mis võib olla lihtsatest statistilistest tulemustest väga keeruliste matemaatiliste tulemusteni. (Babbie 2010: 24-25) Kvantitatiivseid uurimusi teostatakse peamiselt erinevate uurimuste-vaatlustega. Osalejatel palutakse täita küsimustikke või osaleda erinevates katsetes (nii individuaalsed katsed kui ka katsed gruppides). Küsimustikud ei ole lahtiste küsimustega. Ka kasutatakse uurimismaterjalina kellegi teise eelnevalt kogutud andmeid. (About.com)

2.2. Elektrooniline küsitlus

Küsitlus viidi läbi 2013. aasta märtsis Google Docs veebikeskkonnas. Vastajaid leiti nii facebook.com keskkonnast kui ka ametliku pöördumisega Tallinna ja Tartu venekeelsete lasteaedade juhatajate poole. Pöördumine oli suunatud eesti lapsevanematele, kelle laps hetkel nende lasteaias käib. Kuna sellel moel saadi küsitlusele vastajaid ainult 4 ning enamustes vene lasteaedades eesti lapsi ei käi, siis võib väita, et eestlaste seas pole oma lapse vene lasteaeda panemine levinud.

Andmete kogumiseks valiti internetiküsitlus, kuna sooviti leida võimalikult palju ning erinevaid vastajaid. Loodeti, et vastajaid on erinevatest vanusegruppidest ja mõlemast soost. Samuti seda, et inimesi on nii kõrgharidusega kui ka kõrghariduseta. Vastavalt

soovitud elukohast sõltuvate arvamuste võrdlemisele lootis töö autor, et vastajaid on nii Tallinnast, Tartust kui ka Võrust. Sooviti ka selliseid küsimustiku täitjaid, kelle laps on käinud või käib vene lasteaias või koolis.

Elektroniline küsitlus oli suunatud nii neile, kellel pole veel lapsi kui ka neile, kes on juba lapsevanemad. Vanuseliselt oli küsimustik mõeldud kõigile. Kindlat valimit seega ei olnud – panustati mitmekülgsusele vastajate seas.

Küsimusi on kokku 37 ning need on jagatud viieks osaks. Esimene osa (kümme küsimust) keskendub vastaja üldisele suhtumisele vene keele õppimisse ja kasutamisse. Teises osas (üheksa küsimust) on küsimused seoses pere keelepoliitika ning kakskeelsusega. Kolmas osa (kuus küsimust) on ainult neile, kelle laps on käinud vene koolis või lasteaias. Neljas osa (viis küsimust) on mõeldud kõigile, kellel on laps, kes ei käi vene lasteaias või koolis. Samuti on see osa neile, kellel veel pole lapsi, kuid palub neil mõelda, mida nad teeksid, kui nad oleksid lapsevanemad. Viimases osas on seitse personaalset küsimust nagu sugu, vanus ning laste arv.

Kokku täitis küsimustikku 134 inimest, 103 naist ning 31 meest. Ankeedile vastanud meestest 17 on kõrgharidusega või seda hetkel omandamas ning 58 naisel on kõrgharidus või õpib kõrgkoolis. Vanuseklassiti oli enim vastajaid 21–25aastaseid (54,5%). Neli vastajat on lapsevanemad, kes on oma lapse vene lasteaeda pannud. Selliseid vanemaid, kelle laps on käinud või käib vene koolis, küsitlusele ei vastanud.

2.3. Andmeanalüüsi meetod

Andmete analüüsimiseks kasutati statistikatarkvarapaketti SPSS ehk *Statistical Package for the Social Sciences*.

3. Materjali analüüs

Selles peatükis analüüsitakse kogutud tulemusi. Esmalt antakse ülevaade küsitlusele vastanud inimeste kohta. Ülejäänud vastuseid analüüsitakse lähtuvalt küsimuste jaotusest: küsimused vene keele kasutamise ja õppimise kohta; küsimused üldise pere keelepoliitika ja kakskeelsuse kohta; küsimused neile, kelle laps on käinud vene lasteaias; küsimused neile, kelle laps ei ole käinud vene lasteaias.

3.1. Vastajatest

103 vastajat on naissoost ja 31 meessoost. Kõrgharidust omab või hetkel omandab 75 (56%) ning neid, kellel pole kõrgharidust, on 59 (44%).

131 vastaja emakeeleks on eesti keel. Ühe vastaja emakeeleks on vene keel ning kahe vastaja emakeel ei ole ei vene ega eesti keel. 25 vastajal ei ole elukaaslast. 102 vastaja elukaaslase emakeel on eesti keel. Kahe vastaja abikaasa või elukaaslane on kakskeelne ning emakeeleks on nii eesti kui ka vene keel. Soome ja inglise emakeelega elukaaslasi on üks. Kolme vastaja kaaslaste emakeel on vene keel.

Ligi pooled vastajad õpivad (53,8%). 29,1% vastajatest töötab ning 14,9% nii õpib kui ka töötab. Kuigi autori antud variantides ei olnud valikus lapsehoolduspuhkusel viibimist, siis kolme vastaja vastus lapsehoolduspuhkusel viibimise kohta annab 2,2% vastajate hetkesest hõivatuses.

Kõige rohkem vastajaid (73; 54,5%), üle poole, oli vanuses 21-25. Alla 20-aastaste vastajate grupp oli suuruselt järgmine. Neid oli 36 (26,9%). 11,9% (16) vastajatest olid vanemad kui 30 ning 9 vastajat (6,7%) vanuses 26-30.

100 vastajal ei ole lapsi. Üks laps on 11 vastajal (8,2%), kaks last (13,4%) on 18 vastajal, kolm last (3%) neljal vastajal.

3.2. Analüüsi tulemused

1. Suhtumine vene keele õppimisse ja kasutamisse

Tabel 1. Vene keele oskuse vajalikkus

Ei pea üldse vajalikuks	Peaa üsna vajalikuks	Peaa väga vajalikuks	Muu
12,70%	55,20%	29,10%	3,00%

Meestest seitse ei pea vene keele oskust üldse vajalikuks, seitse peab väga vajalikuks ning 17 üsna vajalikuks (vastavad protsendid 22,6%;22,6%;54,8%). Naistest kaheksa ei pea vene keele oskust üldse vajalikuks, 28 peab vene keele oskust väga vajalikuks ning 66 üsna vajalikuks (7,8%;27,5%;64,7%). Meeste seas on seega ligi kolm korda rohkem neid, kes vene keele oskust üldse vajalikuks ei pea. Üsna vajalikuks peab vene keele oskust nii naistel kui ka meestel üle poole vastajatest, kuid naistel on see protsent kümne protsendi võrra suurem. Seega mehed peavad vene keele oskust vähemvajalikuks kui naised, kuid väga vajalikuks ei pea vene keele oskust ei mehed ega naised.

Tabel 2. Vene keele õppimise vajalikkus

Ei pea üldse vajalikuks	Peaa üsna vajalikuks	Peaa väga vajalikuks	Muu
11,20%	61,10%	26,10%	1,60%

Vene keele õppimist peab väga vajalikuks 26,1% vastajatest. Nii mehed kui naised

peavad vene keele õppimist väga vajalikuks võrdselt (meestest 29% ja naistest 29,1%). 11,2% arvab, et vene keelt pole üldse vaja õppida. Siin tuleb välja erinevus naiste ja meeste arvamuses. Ainult 8% naistest ei pea vene keele õppimist vajalikuks, meestel on see protsent 29.

Tabel 3. Vene keele oskuse tase

Ei oska	Halb	Keskmine	Hea	Väga hea	Muu
13,40%	56,70%	17,10%	7,50%	3,70%	1,60%

Meestest kuus (19,4%) ei oska vene keelt. Ligikaudu pooled mehed (14) peavad enda vene keele oskust halvaks. Heaks peab enda vene keele oskust ainult kaks meest (6,5%) ning väga heaks kolm meest (9,7%). Keskmiseks hindab enda oskust viis meest (16,1%). 60,1% naistest peab enda vene keele oskuse taset halvaks. Väga hästi oskab vene keelt kaks naist (1,9%) ning hästi kaheksa naist (7,8%). Keskmise tasemega on 19 naist (18,5%). 12 naist (11,7%) vene keelt ei oska. Tuleb välja, et nii mehed kui naised väga hästi vene keelt ei oska ning domineerib halb keeleoskus.

Tabel 4. Töökohal vene keele kasutamise vajalikkus

Ei ole kasutanud	Harva	Kogu aeg	Üsna tihti
18,50%	39,50%	7,30%	34,70%

Ainult kaks meest ja seitse naist kasutavad vene keelt töökohal kogu aeg. Nii meeste kui ka naiste seas on enamuses vastusevariant „harva“ (naistel 36,9%, meestel 35,5%). Meeste seas on kõrgem protsent (29%) vastuse „ei ole kasutanud“ puhul, naistel on see protsent vastavalt 13,6. Üsna tihti kasutavad vene keelt üheksa meest (29%) ning 34 naist (33%). Tulemustest selgub, et nii naistel kui ka meestel on vene keelt tarvis üsna sarnastes kogustes.

Tabel 5. Vene keele teise riigikeelena

Ei oska öelda	Olen erapooletu	Olen poolt	Olen vastu
---------------	-----------------	------------	------------

0,70%	4,50%	1,50%	94,00%
-------	-------	-------	--------

Vene keelt teise riigikeelena eestlased ei toeta ning see arvamus on nii meeste kui ka naiste seas enimvalitud. Kõik mehed oleksid teise riigikeele vastu. Kaks naist vastas, et nad oleksid vene keele teise riigikeelena kehtestamise poolt ning viis naist on erapooletu suhtumisega. Üks naine ei oska küsimusele vastata. Meeste suhtumine on konkreetsem ning nad ei aktsepteeriks vene keelt teise riigikeelena kindlasti. Naiste seas on neid, kes pole nii kindlameelselt vene keele teise riigikeelena kehtestamise vastu.

Tabel 6. Suhtluskeele eelistus Eestis elava vene keele rääkijaga

Eesti	Inglise	Vene	Muu
81,20%	6,70%	9,00%	3,10%

23 meest (74,2%) ja 82 naist (79,6%) valisid eelistatuimaks suhtluskeeleks eesti keele. Teisena eelistatakse vene keelt (12,9% meestest ja 7,8% naistest). Muu all tuuakse välja põhjendused, et keele valik oleneb sellest, mis keeles end kindlamalt tuntakse või kas jututeema on keeruline või igapäevane.

Küsimuse „Kui suhtud vene keelde pigem halvasti, siis mis on selle põhjuseks?“ vastusete analüüs. Vastajatel oli võimalik valida nii mitu varianti pakututest kui nad soovisid. Võimalus oli kirjutada ka oma põhjendus. Selgub, et inimesed suhtuvad vene keelde pigem negatiivselt. 53 vastajatest on jätnud sellele küsimusele vastamata, seega 53 vastajat vene keelde halvasti ei suutu (kümme meest ja 43 naist). 33 vastajat on valinud üheks põhjuseks ajaloolised suhted Eesti ja Venemaa vahel. 37 vastajat on valinud vene keelde halvasti suhtumise põhjuseks vene keel raskuse. 26 inimest märkis põhjusena ka tänapäeva poliitika. Vastajad kirjutasiid ka ise vastuseid, millest selgub, et inimesed samastavad rahvust ja keelt. Kommentaarides toodi välja, et vene keelde suhtutakse negatiivselt, sest eesti venelased ei õpi eesti keelt, vene noored võtavad

nende eest töökohti ja et vene keelt kõnelevad inimesed ei austa eesti keelt piisavalt.

Ka küsimuse „Kui sa ei pea vene keele oskamist ja õppimist vajalikuks, siis mis on selle põhjuseks?“ puhul oli võimalik valida mitu vastusevarianti. 91 vastajat (17 meest ning 74 naist) arvavad, et vene keele õppimine ja oskamine on vajalik ning jätsid küsimusele vastamata. 22 inimest ei pea vene keele oskust vajalikuks, sest vene keelt õppida on raske. Kümne vastaja põhjenduseks oli märgitud ajaloolised põhjused ning kaheksa korda oli valitud tänapäeva poliitika. 11 korda oli ära märgitud ka see, et vene keelt ei ole vaja.

Eestlased ei suhtu halvasti sellesse, et nende kodumaal on muukeelseid koole ja lasteaedu. Üldine arvamus on, et kuni domineerivad eestikeelsed haridusasutused, siis võib olla riigis ka koole-lasteaedu muukeelsetele. Peetakse õigeks, et väikelastel on võimalus saada algharidus nende emakeeles, kuna mitteemakeeles hariduse omandamisel võib tekkida raskusi ainekuse arusaamisega. Meeste ja naiste seas arvamustes erinevusi ei ole.

Meedia ja ühiskonna suhtumist sellesse, et eesti vanem paneb oma lapse vene lasteaeda, hinnatakse erinevalt. Üldiselt ei teata, et meedia teemat kajastaks või ei panda seda tähele. Suhtumise osas jagunevad arvamused nii positiivseks, negatiivseks kui ka neutraalseks. Arvatakse, et kui teemat kajastatakse, siis leidub nii negatiivseid kui ka positiivseid artikleid.

Kokkuvõtteks võib öelda, et vastajad eelistavad kasutada eesti keelt, mis on ka mõistetav, sest enamus vastajaid on eesti emakeelega. Vene keel oskamist ja õppimist peetakse siiski üsna tähtsaks, kuna saadakse aru, et keeleoskus on vajalik nii igapäevaelus kui ka töökohal. Eestlastele ei meeldi eesti venelaste külmsuhtumine eesti

keelde ning neile ei meeldi vene keel kas siis ajalooliste põhjuste või vene keele raskuse tõttu. Keele raskusest annab märku ka vastajate keeleoskuse hinnang, mis valdavalt näitab, et vene keelt osatakse vähe.

2. Pere keelepoliitika ja kakskeelsus

Tabel 7. Mitmekeelsus pärsib lapse arengut

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
9,70%	75,40%	11,20%	3,70%

Enamus vastajatest (103) arvab, et mitmekeelsus ei mõju lapse arengule halvasti, mis on paljude uuringute põhjal ka õige. Leidub ka vastajaid (15), kes arvavad, et mitmekeelsus võib lapse arengule halvasti mõjuda. 13 vastajat ei oska küsimusele vastata. 24 meest (77,4%) ja 79 naist (76,7%) ei pea mitmekeelsust lapse arengut pärssivaks. 16,1% meestest ja 10,7% naistest arvavad, et mitmekeelsus võib lapse arengut pärssida või sellele halvasti mõjuda. Meeste ja naiste arvamused või teadmised ei erine suurel määral, kuid naised arvavad mitmekeelsusel olevat pigem hea mõju.

Tabel 8. Mitmekeelsus toetab lapse arengut

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
11,20%	6,70%	79,10%	2,80%

Tabelist 8 selgub, et vastajate arvates toetab mitmekeelsus lapse arengut, mis on uurimuste põhjal tõene. Kõige enam vastati nii meeste kui ka naiste seas, et mitmekeelsus toetab lapse arengut (61,3% meestest ja 83,5% naistest). Vastusevariant „ei“ valiti kõige vähem (kolm naist ja kuus meest). „Muu“ all toodi peamiselt välja põhjendus, et mitmekeelsus võib lapse arengule kindlasti hästi mõjuda, kuid see oleneb lapsest endast.

Tabel 9. Mitmekeelsus toob kaasa poolkeelsuse

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
26,80%	56,70%	10,40%	5,60%

Enimvalitud vastusevariandiks oli nii meestel kui naistel „ei“ (64,5% meestest ja 54,4% naistest). Naised vastasid rohkem, et nad ei ole teemaga tuttavad (29,1%). 16,1% meestest ei oska sellele küsimusele vastata. Kuus meest ja kaheksa naist arvavad, et mitmekeelsus on poolkeelsuse põhjuseks. „Muu“ all märkisid vastajad peamiselt seda, et ilmselt poolkeelsust ei teki, kui vanemad on toetavad ja näevad lapsega vaeva ning et poolkeelsuse teke oleneb lapsest.

Tabel 10. Mitmekeelsus tekitab õpiraskusi

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
20,90%	59,70%	11,90%	7,00%

Enamasti arvatakse, et mitmekeelsus ei tekita õpiraskusi. Meeste seas valisid vastuse „ei“ 48,5%, naiste seas 63,1% vastajatest. 9,7% naistest ning 19,4% meestest arvavad, et mitmekeelsus tekitab õpiraskusi. „Muu“ all toodi esile, et õpiraskused tulenevad lapse keeleoskuse tasemest ning sellest, kui väga laps soovib õppida. Tulemustest on näha, et mehed arvavad rohkem, et mitmekeelsuse ja õpiraskuste vahel on seosed kui naised.

Tabel 11. Mittemakeelne lasteaed tekitab käitumishäireid

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
31,30%	44,50%	17,10%	4,90%

Antud küsimuse puhul on näha, et vastajate teadmised ning arvamused lähevad lahku.

Enamasti arvatakse, et mitteamakeelne lasteaed ei ole käitumishäirete põhjuseks, ent suurel määral ei osata küsimusele vastata. 38,7% (12) meestest ning 41,7% (43) naistest vastasid, et mitteamakeelne lasteaed ei tekita käitumishäireid. 13 naist ja üheksa meest arvavad, et mitteamakeelne lasteaed võib tekitada käitumishäireid. „Muu“ alla lisati, et käitumishäirete teke oleneb lapsest ning kodusest kasvatusesest.

Tabel 12. Mitteamakeelne kool halvendab ainekäitumist

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
14,20%	26,10%	44,80%	14,90%

Nii meeste kui naiste seas on enimvalitud vastusevariandiks „jah“: 15 meest (48,4%) ja 37 naist (35,9%). Kaheksa meest ja 25 naist ei arva, et mitteamakeelne mõjutab ainekäitumist. „Muu“ all toodi enamasti välja põhjenduseks, et ainekäitumine oleneb lapse keeleoskusest. Samuti vastati, et alguses on ainekäitumine kindlasti halvem, kuid see võib ajaga paraneda. Vastustest selgub, et rohkem mehi arvab, et mitteamakeelne kool halvendab ainekäitumist.

Tabel 13. Tolerantsus teiste kultuuride suhtes

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
9,70%	10,50%	76,70%	4,20%

Kakskeelsust peetakse lapse tolerantsusele hästi mõjuvaks ning eriti näeb sellist vaatenurka naiste seas. 79,6% naistest (82) ja 58,1% meestest (18) vastasid, et kakskeelsus suurendab tolerantsust teiste kultuuride suhtes. Viis meest ja kuus naist vastasid, et kakskeelsus ei suurenda lapse tolerantsust. „Muu“ alla kirjutati, et keele ja tolerantsuse vahel ei ole väga tugevaid seoseid. Tolerantsus areneb kodus ning võetakse üle vanematelt ning oleneb see kasvatusesest.

Tabel 14. **Kakskeelsel lihtsam keeli õppida**

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
17,90%	9,70%	69,30%	2,80%

Enamus vastajatest arvab, et kakskeelsetel on lihtsam järgmisi keeli õppida. Üle 60% meestest (19) ning ligikaudu 70% naistest (71) arvab, et kakskeelsetel on lihtsam keeli õppida. Neli meest (12,9%) ning üheksa naist (8,7%) ei usu, et kakskeelsus keeleõppele hästi mõjuks. „Muu“ alla toodi põhjendusi seoses lapse oma võimetega.

Tabel 15. **Kakskeelsel parem keskendumisvõime**

Ei oska öelda	Ei	Jah	Muu
64,20%	12,70%	17,20%	5,60%

Antud küsimuse puhul tuleb välja vastajate teadmatus, kuna kõige enimvalitumaks vastuseks oli „ei oska öelda“ ning nii „jah“ kui „ei“ osutusid valituks üsna sarnaselt, vähesel määral. Soode lõikes tuleb esile, et naised arvavad rohkem, et kakskeelsetel on parem keskendumisvõime (19,4%), meestest 25,8% arvavad vastupidi. Vastajad ise kirjutavad, et keskendumisvõime oleneb lapsest ning tema iseloomust.

Kakskeelsust hinnatakse vastajate poolt enamasti positiivseks ning lapse arengut toetavaks. Naised suhtuvad mitmekeelsusesse positiivsemalt kui mehed. Vastustest ilmneb vastajate ebakindlus või teadmatus, kuna tihti valitakse vastuseks „ei oska öelda“. Kaheldi eriti käitumisega seotud küsimuste puhul nagu kakskeelsuse mõju keskendumisvõimele ja kas mitmekeelsus võib tekitada käitumishäireid. Kui valiti võimalus ise vastus kirjutada, siis selgituses kirjutati peamiselt, et kõik oleneb lapsest ja lapse arengust.

3. Laps on käinud vene lasteaias

Vastajate vähesuse tõttu antakse selle küsimustebloki vastused üldistavalt.

Kõigi vastajate lapsed on käinud või käivad vene lasteaias. Kooliharidust eelistatakse lapsele anda siiski emakeelses koolis. Kuna domineeris arvamus, et mitteemakeeles õppimine võib põhjustada õppeainest valesti või halvasti arusaamist, siis siit tulenevalt võib ilmned ka põhjus, et haridust soovitakse omandada eestikeelses koolis, et kogu ainet korrektselt aru saadaks.

Peamine põhjus lapse vene lasteaeda panekuks on kõigil vanematel lapse keeleline areng. Valida võis rohkem kui ühe põhjuse, kuid siiski olid vaid ühe korra esile tõstetud lasteaia hea asukoha põhjus ning samuti ühe korra see, et eestikeelsesse lasteaeda ei saanud kohta. Seega püstitatud hüpoteesi, et eesti vanemad panevad oma lapsi vene lasteaeda seetõttu, et lasteaiakohtadest on eesti lasteaias puudus, ei pea paika.

Tuttavate ja lähedaste suhtumist väitsid vastajad olevalt valdavalt positiivsed, vaid üks vastaja valis variandi „erapooletu“.

Ka lasteaikasvatajate ning vene lastevanemate suhtumine sellese, et eesti laps nende lasteaias käib, oli positiivne. Ühe vastaja puhul suhtusid teised lapsevanemad erapooletult.

4. Laps ei ole käinud vene lasteaias või koolis; vastaja ei pruugi olla lapsevanem

Tabel 16. Kas paneksid oma lapse vene lasteaeda/kooli?

Ei oska öelda	Ei	Jah	Võib-olla	Muu
---------------	----	-----	-----------	-----

6,70%	37,30%	2,90%	14,90%	38,20%
-------	--------	-------	--------	--------

Peamiseks lapse lasteaeda paneku põhjuseks valisid vastajad lapse keelelise arengu (22,4%). 9% paneksid lapse vene lasteaeda või kooli, kui eesti lasteaeda ei saa kohta. 8,5% paneksid lapse vene lasteaeda või kooli, kui sealsed tingimused on head. 6,1% paneksid lapse vene lasteaeda, kui põhimõtted ühtivad. Küsimusele vastanud meestest pooled ei paneks oma last kindlasti vene lasteaeda ning 35 naist käituksid samamoodi. Ainult kolm naist (2,9%) paneksid oma lapse vene lasteaeda või kooli ning mitte ükski mees ei paneks oma last vene kooli ega lasteaeda. Samuti on naiste seas rohkem neid, kes võib-olla mõtleksid vene lasteaia peale. Mehed on oma vastuses kindlamad ning üldjuhul vene lasteaia poole ei vaataks. Seevastu naiste vastuste seast tuleb välja, et võõrkeelse lasteaia vastu poleks neil midagi, kuid vene keelele eelistaks nad inglise keelt või kui kaaslane pole eestlane, siis kaaslase emakeelt.

Tabel 17. Lähedaste ja tuttavate hoiakud

Ei oska öelda	Suhtuksid erapooletult	Suhtuksid halvasti	Suhtuksid hästi
5,00%	47,50%	41,20%	6,30%

Lähedaste ja tuttavate hoiakuid arvatakse olevat kas halvad või neutraalsed. Seitse meest ning 26 naist arvavad, et nende lähedased suhtuksid otsusesse negatiivselt. Üks mees (3,2%) ning neli naist (3,9%) usuvad, et nende lähedaste suhtumine oleks positiivne. Erapooletuks hindavad oma lähedaste suhtumist nii mehed kui naised kõige enam (32,3% meestest ning 27,2% naistest). Tulemused näitavad, et positiivseks lähedaste ja tuttavate suhtumist ei hinnata ning pigem arvatakse, et teiste hoiakud on negatiivsed või neutraalsed.

Tabel 18. Lähedaste ja tuttavate hoiakute mõju otsusele

Ei oska öelda	Ei mõjutaks	Jah, suurel määral	Jah, vähesel määral
3,40%	43,60%	12,60%	40,20%

Lähedaste hoiakud arvati olevat kas negatiivsed või neutraalsed. Nagu näha tabelist 18, siis need hoiakud vastajate otsuseid ei mõjutaks või mõjutaks väga vähe. 30 naist ning kaheksat meest ei mõjutaks lähedaste hoiakud üldse. Suurel määral mõjutaks lähedaste hoiakud üheksat naist ning kahte meest. Meeste ja naiste arvamused seega selle küsimuse puhul ühtivad.

Tabel 19. **Ühiskonna hoiakute mõju**

Ei mõjutaks	Mõjutaks suurel määral	Mõjutaks vähesel määral
51,70%	11,70%	36,40%

Nagu ka lähedaste hoiakute puhul ei mõjutaks ühiskonna või meedia vaated vastajate otsuseid. 29% meestest ning 34% naistest arvavad, et ühiskonna hoiakud neid ei mõjutaks. Suurel määral mõjutaksid ühiskonna vaated ühte meest ning üheksat naist. Vähesel määral mõjutaksid ühiskonna hoiakud 22,3% vastanud naiste otsust ning 25,8% meeste otsust.

Domineerib arvamus, et oma last vene lasteaeda ei sooviks vanemad panna. Kui selline otsus siiski tehtaks, ei mõjutaks vastajate otsust ei lähedaste ega ühiskonna hoiakud, mis võivad olla negatiivsed.

3.2.1. Haridustaseme mõju vene keele oskamise ja õppimise vajalikkusele

Selles peatükis tuuakse välja haridustaseme mõju vene keele oskamise ja õppimise vajalikkusele.

Tabel 20. Haridustaseme mõju vene keele oskamise vajalikkusele.

	Ei pea üldse vajalikuks	Peaa üsna vajalikuks	Peaa väga vajalikuks	Muu
Kõrgharidusega	4,00%	64,00%	30,70%	1,30%
Kõrghariduseta	20,30%	59,30%	20,30%	0,00%

Tabelist 20 on näha haridustasemete erinevused suhtumises vene keele oskamise vajalikkusele. Kõrghariduseta inimeste seas on märgatavalt rohkem neid, kes vene keele oskamist vajalikuks ei pea ning vähem neid, kes vene keele oskamise vajalikkust väga oluliseks peavad. Arvamused kattuvad vene keele oskamise üsna vajalikuks pidamise puhul, sest vastajate protsendid on sarnased. Siiski näitavad tulemused, et kõrgharidusega inimesed peavad vene keele oskamist vajalikumaks kui kõrghariduseta vastajad.

Tabel 21. Haridustaseme mõju vene keele õppimise vajalikkusele.

	Ei pea üldse vajalikuks	Peaa üsna vajalikuks	Peaa väga vajalikuks	Muu
Kõrgharidusega	5,30%	56,00%	37,30%	1,3
Kõrghariduseta	23,70%	57,6	18,60%	0,00%

Ka vene keele õppimise vajalikkusesse suhtutakse haridustasemeti erinevalt. Kõrgharidusega vastajad peavad vene keele õppimist vajalikumaks kui kõrghariduseta inimesed. Kõrghariduseta vastajate seas on 18,4% võrra rohkem inimesi, kes vene keele õppimist üldse vajalikuks ei pea ning vähem on neid, kes seda väga vajalikuks peavad. Arvamuste ühtimist on ainult vene keele õppimise üsna vajalikuks pidamise puhul, mil valitud vastuste protsendid on peaaegu võrdsed.

Tulemused näitavad, et kõrgharidusega inimesed peavad vene keele õppimist ja oskamist olulisemaks kui need vastajad, kellel kõrgharidust ei ole. Kõige suuremad erinevused tulevad esile selles, et kõrghariduseta inimesed ei pea vene keele oskamist ega õppimist üldse vajalikuks palju suuremal määral kui kõrgharidusega inimesed.

3.2.2. Elukoha mõju vene keele oskamise vajalikkusele ja vene keele õppimise vajalikkusele

Suhtumiste selgemaks eristamiseks liidetakse kokku vene keele õppimise ja oskamise üsna vajalikuks pidamise ja väga vajalikuks pidamise protsendid. Tulemuste võrdlusesse ei kaasata mujalt pärit inimesi, et selgeks teha ainult Tallinna, Tartu ja Võru elanike suhtumiste erinevused.

Tabel 22. Elukoha mõju vene keele oskamise vajalikkusele

	Ei pea üldse vajalikuks	Peaa üsna vajalikuks	Peaa väga vajalikuks	Vajalikuks pidamine
Tallinn	11,10%	66,70%	19,40%	86,10%
Tartu	9,30%	58,10%	32,50%	90,60%
Võru	14,60%	58,50%	26,80%	85,30%

Muu	7,10%	71,40%	21,40%	92,80%
-----	-------	--------	--------	--------

Kõige vajalikumaks peavad vene keele oskamist Tartu elanikud. Tartu elanike seas on kõige vähem neid, kes vene keele oskamist üldse vajalikuks ei pea. Võrust pärit vastajate seas on kõige rohkem neid, kes vene keele oskamist üldse vajalikuks ei pea.

Tabel 23. Elukoha mõju vene keele õppimise vajalikkusele.

	Ei pea üldse vajalikuks	Peaaegu üldse vajalikuks	Peaaegu väga vajalikuks	Vajalikuks pidamine
Tallinn	13,80%	75,00%	11,20%	83,30%
Tartu	9,30%	51,60%	39,50%	91,10%
Võru	12,20%	51,20%	36,60%	87,80%
Muu	14,30%	21,40%	64,30%	85,70%

Vene keele õppimist peavad kõige vajalikumaks tartlased. Ka on Tartus kõige vähem neid, kes vene keele õppimist üldse vajalikuks ei pea. Tallinlaste seas on kõige vähem neid, kes vene keele õppimist väga oluliseks peavad, mis on üllatav, kuna kolmest linnast on sealne venekeelne elanikkond kõige suurem.

Tulemuste kokkuvõttena võib väita, et püstitatud hüpotees ei ole tõene. Lõuna-Eesti inimesed peavad vene keele õppimist ja oskamist vajalikumaks kui Tallinna elanikud. Tartlased peavad nii vene keele oskamist kui ka õppimist kõige olulisemaks, mis võib olla seotud sellega, et tartlastest küsitlusele vastajate seas on kõige rohkem kõrgelt haritud inimesi.

Kokkuvõte

Keele kasutamine on teadlik ning planeeritud tegevus. Peresisene keeleplaneerimine on tavaliselt loomulik: lapsed hakkavad rääkima sama keelt, mis vanemad. Kui vanematel on erinev emakeel, siis võidakse keeleplaneerimisel teha otsus kasvatada laps mitmekeelseks. Planeerimisel võidakse otsustada kasvatada laps kakskeelseks ka siis, kui vanemad räägivad sama keelt.

Kakskeelsusel, eriti varajasel , on nii negatiivseid kui ka positiivseid külgi. Üldiselt peetakse kakskeelsust heaks ning arendavaks. Arvatakse, et kakskeelne laps on sallivam, ta on parema keskendumisvõimega ning tulevikus on tal lihtsam uusi keeli omandada. Negatiivseks peetakse kakskeelsuse puhul seda, et lapsel võib tekkida segadus ning ta võib erinevaid keeli kokku segada, valides lihtsamaid ja tuttavamaid sõnu kummastki keelest. Ka düsgraafiat peetakse kakskeelsuse võimalikuks tagajärjeks.

Hariduskeele valik on tähtis, eriti mitmekeelsete laste jaoks. Kui haridust antakse keeles, mida laps ei oska, võib tekkida puudujääke ainekse arusaamisest. Teisalt võib see olla positiivne suhtluse mõttes, kuna lisaks kodusele keelele saab laps suhelda tuttavate ja koolikaaslastega teises keeles ning loomulikes suhtlussituatsioonides keeleoskust arendada.

Eestis elab suur hulk vene emakeelega inimesi ning sellest lähtuvalt soovis bakalaureusetöö autor teada saada, kuidas eestlased vene keelde suhtuvad. Uuringu jaoks oli püstitatud neli hüpoteesi. Esimene hüpotees oli, et kõrgharidusega inimesed suhtuvad vene keele kasutamisse ja üldiselt vene keelde positiivsemalt. Uuringu tulemused toetavad püstitatud hüpoteesi. Kõrgharidusega inimesed näevad vene keele õppimise ja oskamise vajalikkust rohkem kui kõrghariduseta vastajad. Ka kõrghariduseta inimeste jaoks ei ole vene keele oskamine ja õppimine tähtsusetu, kuid

nende seas on rohkem neid, kes vene keele oskamist ja õppimist üldse vajalikuks ei pea.

Teiseks püstitatud hüpoteesiks oli see, et Tallinna inimesed peavad vene keele õppimist olulisemaks kui Lõuna-Eesti inimesed. Püstitatud hüpotees uuringu tulemuste järgi on vale. Lõuna-Eesti inimesed peavad vene keele õppimist ja oskamist olulisemaks kui Tallinna inimesed. Kõige vajalikumaks peavad vene keele õppimist ja oskamist Tartust pärit vastajad.

Kolmas hüpotees oli see, et vastajad ei tea kakskeelsuse kohta palju, mida võib pidada tõeseks. Vastajate arvamused olid erinevad ning valiti palju vastusevarianti „ei oska öelda“, mis näitab, et vastust kas ei teata või ei olda enda teadmistes kindel.

Neljas hüpotees oli, et eesti lapsi panevad vanemad vene lasteaedadesse, sest eesti lasteaedadesse ei saa kohta, mis uuringu tulemuste järgi on vale. Eesti lapsi pannakse vene lasteaedadesse läbimõeldud otsuste põhjal ning kõik vastanud lapsevanemad väitsid põhjuseks olevat keelelise arengu.

Eestlased peavad vene keele õppimist ja oskamist oluliseks, kuna saavad aru selle vajalikkusest. Eestlaste suhtumine vene keelde salliv, seda ei saa pidada üdini negatiivseks ega väga positiivseks. Eelistatakse eesti keelt kasutada ning seda alles hoida.

Kirjandus

About.com. Sociology – <http://sociology.about.com/od/Research/a/Overview-Of-Quantitative-Research-Methods.html> (Vaadatud 10.06.2013)

Babbie, Earl 2010. The Practice of Social Research. – http://www.cengagebrain.co.uk/content/babbie98410_0495598410_02.01_chapter01.pdf (Vaadatud 20.03.2012)

Baker, Colin 2006. Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. 4th edition. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Bavin, Edith L. 2009. The Cambridge Handbook of Child Language. Cambridge: Cambridge University Press.

Blanc, Michel H. A., Josiane F. Hamers 2000. Bilinguality and Bilingualism. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press.

Hornberger, Nancy H. 2008. Encyclopedia of Language and Education, 2nd Edition, Volume 5: Bilingual Education. New York: Springer Science+Business Media, LLC.

Drozdova, Marianna 2012. Venekeelne lasteaed eesti põnnile appi. – <http://arvamus.postimees.ee/975942/marianna-drozdova-venekeelne-lasteaed-eesti-ponnile-appi> (Vaadatud 18.11.2012)

Ehala, Martin, Anni Tammemägi 2012. Eesti õpilaste keelehoiakud. – Keel ja Kirjandus nr 4, 241–260.

Ehala, Martin, Katrin Niglas 2004. Eesti koolinoorte keelehoiakud. – Akadeemia nr 10, 2115–2142.

Elliot, Alison J. 2001. Child Language. Cambridge Textbooks in Linguistics. Kümnes trükk. Cambridge: Cambridge University Press.

Engman, Nina 2011. Hoiakud soome, rootsi ja vene aktsendiga eestikeelse kõne suhtes. Bakalaureusetöö. Tartu: 2011

Fogle, Lyn, Kendall A. King, Aubrey Logan-Terry 2008. Family Language Policy. – Language and Linguistics Compass 2/5, 907–922.

Fogle, Lyn, Kendall A. King 2006. Bilingual Parenting as Good Parenting: Parents' Perspectives on Family Language Policy for Additive Bilingualism. – International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 9:6, 695–704.

Garrett, Peter 2010. Attitudes to Language. Cambridge: Cambridge University Press.

Hornberger, Nancy H., Stephen May 2008. Encyclopedia of Language and Education, 2nd Edition, Volume 1: Language Policy and Political Issues in Education. New York: Springer.

Metlev, Sergei 2012. Vene keele õppimine ei ohusta eesti keelt. – <http://arvamus.postimees.ee/976726/sergei-metlev-vene-keele-oppimine-ei-ohusta-eesti-keelt> (Vaadatud 20.11.2012)

Myers-Scotton, Carol 2006. Multiple Voices. An Introduction to Bilingualism. Malden: Blackwell Publishing Ltd.

Spolsky, Bernard 2009. Language Management. Cambridge: Cambridge University Press, 2–30.

Spolsky, Bernard 2012. The Cambridge Handbook of Language Policy. Cambridge: Cambridge University Press, 3–15; 351–373.

Tarto, Enn 2012. Venekeelne lasteaed on eksitee. – <http://arvamus.postimees.ee/976254/enn-tarto-venekeelne-lasteaed-on-eksitee> (Vaadatud 15.11.2012)

Veerla, Liisa 2012. 24–26-aastaste koolinoorte keelehoiakud. Bakalaureusetöö. Tartu: 2012.

Wei, Li 2007. The Bilingualism Reader. 2nd Edition. Kuues trükk. London: Routledge.

Estonians attitudes towards learning and using Russian and their knowledge of bilingualism. Summary

Almost 30% of Estonian residents speak Russian as their mother tongue. This is the reason why there are schools and kindergartens which operate in Russian. Since there are so many Russians in Estonia, a lot of Estonian parents understand the necessity of teaching Russian. Some of them have decided to put their child into Russian school or kindergarten to facilitate the learning process. This tendency caught the attention of media and different opinions were stated.

The purpose of this BA thesis is to find affirmation to the attitudes of Estonians towards Russian. It concentrates mostly on the importance of studying and speaking Russian. Since there are more Russian-speaking people living in Northern-Estonia and East-Estonia, the results of Southern-Estonians answers are compared to those who live side by side with Russians. Also, those who have higher education may assess the necessity of speaking and studying Russian higher than those who do not. In addition to that, different education levels are compared. Knowledge of bilingualism and the reasons why people put their children into Russian kindergartens are also examined.

The study was carried out in March in 2013 and there were 134 participants.

The results show that people with higher education do find studying and ability to speak in Russian more important than those who do not have higher education. Participants with lower educational levels think more that learning and speaking Russian is not useful at all and also they think less that speaking and learning Russian is very

important. Over 50% of participants with lower-education and higher-education think that it is considerably important to know Russian and study Russian.

Place of residence does not have as big effect as educational levels. Most habitants of each city think that studying and knowing Russian is important and necessary. Tartu shows the largest number of people supporting the necessity of learning and knowing Russian. As a surprise less participants from Tallinn think that it is important to study and speaks Russian.

In order to develop their language skills children are put to Russian kindergartens which proves the hypothesis once again wrong. Last hypothesis stating the knowledge about bilingualism is rather limited, is true.

Estonians think that it is important to speaks and learn Russian. Luckily for Estonian language, they still prefer to use Estonian language.

Lisad

Lisa 1. Eestlaste suhtumist vene keelde ja kakskeelsuse tundmise uurimisel kasutatud küsimustik

"Eestlaste suhtumisi vene keele õppimisse ja kasutamisse"

Tere! Minu nimi on Kätlin ning olen viimase aasta üliõpilane Tartu Ülikoolis. Minu bakalaureusetöö teemaks on "Eestlaste suhtumisi vene keele õppimisse ja kasutamisse" ning selle töö tegemise jaoks palungi Teie abi. Küsitlus on anonüümne.

PS! Kui sul on tuttav, kelle laps käib või on käinud venekeelses lasteaias või koolis ning ta võiks olla huvitatud lühikesest intervjuust minuga antud teemal, võta ühendust minuga e-posti teel: katlin.plakso@gmail.com

Küsimused Sinu suhtumisest vene keele kasutamisse ning õppimisse

*Kui vajalikuks pead vene keele oskamist?

- Ei pea üldse vajalikuks
- Pean üsna vajalikuks
- Pean väga vajalikuks
- Other:

*Kui vajalikuks pead vene keele õppimist?

- Ei pea üldse vajalikuks
- Pean üsna vajalikuks
- Pean väga vajalikuks
- Other:

*Kui heaks pead enda vene keele oskust?

- Ei oska
- Halb
- Keskmine
- Hea
- Väga hea

Other:

*Kui oled töötanud, siis kas töökohal on tarvis läinud vene keele oskust?

- Ei ole üldse
- Harva
- Üsna tihti
- Kogu aeg

*Kuidas suhtuksid vene keele teise riigikeelena kehtestamisse? *

- Olen vastu
- Olen erapooletu
- Olen poolt
- Ei oska öelda
- Other:

*Mis keeles eelistad suhelda vene keelt emakeelena rääkiva inimesega Eestis?

- Eesti
- Vene
- Inglise
- Other:

*Kui suhtud vene keelde pigem halvasti, siis mis on selle põhjuseks? Vali sobiv/sobivad põhjused.

- Ajaloolised suhted Eesti ja Venemaa vahel
- Tänapäeva poliitika
- Vene keelt on raske õppida
- Arvan, et vene keelt ei ole tarvis
- Other:

*Kui sa ei pea vene keele oskust ja/või õppimist vajalikuks, siis mis on selle põhjuseks? Vali sobiv/sobivad põhjused.

- Ajaloolised suhted Eesti ja Venemaa vahel
- Tänapäeva poliitika

- Vene keelt on raske õppida
- Arvan, et vene keelt ei ole tarvis
- Other:

*Mida arvad sellest, et Eestis, kus riigikeeleks on eesti keel, on ka venekeelseid lasteaedu/koole?

*Kuidas suhtub ühiskond (meedia) sellesse, et eesti vanemad panevad oma lapsed venekeelsesse lasteaeda või kooli?

Küsimused seoses pere keelepoliitikaga

*Kas Sinu arvates pärsib mitmekeelsus lapse arengut?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

*Kas Sinu arvates toetab mitmekeelsus lapse arengut?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

*Kas Sinu arvates toob varane mitmekeelsus kaasa poolkeelsuse? Poolkeelsus- suutmatus end mõlemas keeles väljendada.

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

*Kas Sinu arvates tekitab varane mitmekeelsus lapsele õpiraskusi?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

*Kas mitteamakeelses lasteaia käimine võib tekitada käitumishäireid?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

*Kas mitteamakeelses koolis õppimine halvendab ainek arusaamist?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

*Kas kakskeelsus suurendab lapse tolerantsust teiste kultuuride suhtes?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

*Kas kakskeelsel lapsel on lihtsam keeli õppida?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

*Kas kakskeelsel lapsel on parem keskendumisvõime?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda
- Other:

Küsimused neile, kelle laps/lapsed käivad või on käinud vene koolis või lasteaias

Kui Sinu laps/lapsed ei käi või pole käinud vene koolis või lasteaias, jäta see osa vahele ning mine edasi küsimustiku järgmise osa juurde (Küsimused neile, kelle laps ei käi vene lasteaias või koolis)

*Kas Sinu laps/lapsed käivad või käisid vene lasteaias või koolis?

- Lasteaias
- Koolis
- Mõlemas
- Other:

*Mis oli peamine põhjus, miks panid oma lapse venekeelsesse lasteaeda või kooli?

- Lapse keeleline areng
- Lasteaia/kooli ja vanemate sarnane mentaliteet
- Eestikeelsesse lasteaeda ei saanud kohta
- Lasteaia/kooli hea asukoht
- Lasteaia/kooli head tingimused
- Other:

*Kuidas suhtusid Sinu lähedased ja tuttavad sellesse, et panid oma lapse venekeelsesse lasteaeda või kooli?

- Suhtusid halvasti
- Suhtusid hästi
- Suhtusid erapooletult
- Other:

*Kuidas suhtusid vene lasteaia/kooli õpetajad sellesse, et panid oma lapse vene kooli või lasteaeda?

- Suhtusid halvasti
- Suhtusid hästi
- Suhtusid erapooletult
- Other:

*Kuidas suhtusid vene lapsevanemad sellesse, et panid oma lapse nende kooli või lasteaeda?

- Suhtusid halvasti
- Suhtusid hästi
- Suhtusid erapooletult
- Other:

*Kas soovid veel midagi lisada?

*Kui oled nõus minuga sellel teemal suhtlema, siis palun jäta oma e-mail.

Küsimused neile, kelle laps ei käi vene lasteaia või koolis

Nendele küsimustele palun vastata ka neil, kes veel lapsevanemad pole.

*Kas paneksid oma lapse vene kooli või lasteaeda?

- Kindlasti mitte
- Võib-olla
- Jah, paneksin
- Ei oska öelda
- Other:

*Mis oleks peamine põhjus, miks paneksid oma lapse venekeelsesse lasteaeda või kooli?

- Lapse keeleline areng
- Lasteaia/kooli ja vanemate sarnane mentaliteet
- Eestikeelsesse lasteaeda ei saa kohta
- Lasteaia/kooli hea asukoht
- Lasteaia/kooli head tingimused

Other:

*Kuidas suhtusid Sinu lähedased ja tuttavad sellesse, et panid oma lapse venekeelsesse lasteaeda või kooli?

- Suhtusid halvasti
- Suhtusid hästi
- Suhtusid erapooletult
- Other:

*Kas lähedaste ja tuttavate hoiakud vene koolis või lasteaias käimisse mõjutaksid Sinu valikut?

- Jah, mõjutaks suurel määral
- Jah, mõjutaks vähesel määral
- Ei mõjutaks üldse
- Other:

*Kas ühiskonna hoiakud vene koolis või lasteaias käimisse mõjutaksid Sinu valikut?

- Jah, mõjutaks suurel määral
- Jah, mõjutaks vähesel määral
- Ei mõjutaks üldse
- Other:

Küsimused Sinu kohta

*Mis on Sinu abikaasa/elukaaslase emakeel?

- Eesti
- Vene
- Other:

*Mis on Sinu emakeel?

- Eesti
- Vene

Other:

*Kas õpid või töötad?

Õpin

Töötan

Other:

*Sinu haridus Kui veel õpid kõrgkoolis, vali kõrgharidus

Põhiharidus

Keskkharidus/kutseharidus

Kõrgharidus

Other:

*Sugu

Naine

Mees

*Vanus

Alla 20-aastane

21-25

26-30

Üle 30-aastane

*Laste arv

*Elukoht Kui Sinu elukoht pole Tallinn, Tartu või Võru, siis kirjuta oma elukoht lahtrisse "muu"

Tallinn

Tartu

Võru

Other:

Mina

Kätlin Plakso

_____)
(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: 30.09.1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Eestlaste suhtumisi vene keele kasutamisse ja õppimisse ning nende teadmisi kakskeelsuse kohta

_____,
(*lõputöö pealkiri*)

mille

juhendaja

on

Martin Ehala

_____,
(*juhendaja nimi*)

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27.08.2013 (*kuupäev*)